

Доц. д-р Ана Стойкова

СТАНОВИЩЕ

за присъждане на научното звание “професор”

на доц. дфн Анисава Любенова Милтенова

Доц. дфн Анисава Милтенова е сред най-активните изследователи на старобългарската литература. Тя има осезателно и постоянно присъствие в българския научен живот вече няколко десетилетия – не само с многобройните си публикации и участия в научни форуми у нас и в чужбина, но и като инициатор за развитието в една от най-модерните области в хуманитаристиката – приложението на електронните технологии в медиевистичните изследвания. Нейните научни занимания са многообразни, като обхващат няколко главни полета – преди всичко литературната история и теория, където разработва важни проблеми, свързани с жанровата типология и структурата на т.нар. сборници с непостоянен състав и текстологията на съдържащите се в тях творби с неканоничен, катехитичен и историко-апокалиптичен характер, както и въпроси от областта на използването компютърните средства за описание на средновековни ръкописи и за издаване на оригинални старобългарски текстове. Трудовете ѝ обхващат различни аспекти на изследваната проблематика – издирване на неизвестни произведения на средновековната оригинална и преводна литература и въвеждането им в научно обращение, проследяване на историята на произведенията в славянската ръкописна традиция, често в съпоставка с византийската литературна традиция, литературноисторически и текстологически анализ, издаване на текстове и описания на ръкописи.

Най-значителният труд на А. Милтенова, нейната докторска дисертация, е посветена на кратките въпросо-ответни (или еротапокритични) съчинения в старобългарската литературна традиция (2004). Този жанр е сред най-малко изучените в средновековните литератури – както в славянските, така и във византийската, латинската и западноевропейските литератури. Заслугата на Милтенова е, че тя е успяла да идентифицира и класифицира творбите, които се отнасят към него, според техните структурно-композиционни, тематични и лингвистични белези въз основа на огромен ръкописен материал. Особено важно е, че старобългарските преводни и оригинални еротапокритични съчинения са представени на фона и във взаимовръзката им с византийската и латинската книжовна традиция. Трябва да се подчертае и приносния характер на последната глава на изследването ѝ, в която тя разглежда редица теоретични въпроси на жанровата принадлежност, на раннохристиянските и средновековните стратегии за интерпретация на текста, които се откриват в

еротапокритичните творби, на различните начини на функциониране и интерпретация на библейския код в тях. Особен интерес представляват направените от нея заключения, които въвеждат в науката неизвестна досега оригинална старобългарска творба с възможно авторство на Константин Преславски и изобщо разширяват обхвата на известните преводи, направени в Кирило-Методиевия книжовен кръг. Изследването, както и научното издание на текстовете на старобългарските въпросо-ответни съчинения представляват безспорен принос в българската и международната медиевистика.

Сред най-ценните научни приноси на А. Милтенова са публикациите, свързани с изучаването на т.нар. сборници с непостоянен състав. Изключителна заслуга е издирването, описанието и структурно-типологическото проучване повече от 50 такива ръкописни книги. С тяхното описание и изследване за пръв път се въвеждат в научно обращение редица произведения, главно с апокрифен и въпросо-ответен характер. Теоретичното осмисляне на мястото на тези сборници в книжовния процес през Късното българско средновековие дава надеждна основа за анализа и интерпретацията и на множество други литературни произведения, които се срещат в тях – гадателни книги и лековници, учителни и патерични разкази, историко-апокалиптични и профетични творби, агиографски наративи, разработвани от широк кръг изследователи. В публикациите на А. Милтенова, свързани със сборниците с непостоянен състав, се разглеждат теоретични и обобщаващи въпроси на старобългарската апокрифна литература, отнасящи се както до проникването и рецепцията ѝ в Средновековна България, така и до разпространението и влиянието ѝ в другите славянски средновековни литератури.

Важен дял в научните занимания на А. Милтенова са проучванията върху историко-апокалиптичните и профетичните съчинения в старобългарската литература. На тази тема изследователката е посветила монографичен труд (1996, в съавторство с проф. В. Тъпкова-Заимова, която разглежда византийската традицията на тези творби). В изследването на старобългарските текстове за пръв път са въведени в научно обращение редица творби, като след внимателен текстологичен анализ е разкрит техният характер на “оригинални компилации”, възникнали на българска почва въз основа на преводни текстове и отразяващи редица български исторически реалии. В книгата са проучени и издадени за пръв път повече от тринадесет произведения, които са групирани в два хронологически обособени цикъла. Трудът има второ издание (2011) на английски език, в което са добавени още пет неизследвани досега в медиевистичната славистика творби.

През последните години интересите на А. Милтенова са насочени към проучването на флорилегиите (сборници с паренетичен характер) от най-ранния период от развитието на българската литература. Тя изследва техния състав и жанрови особености, съпоставя ги с византийски състави от същия или сходен тип, като анализира белезите, които позволяват тяхното възникване да бъде отнесено към най-ранна епоха. Милтенова проследява по-късното им развитие и разпространение и функциите им до времето на Късното българско средновековие. Тя въвежда в научно обръщение редица творби на паренетичната литература, помествани в състава на флорилегиите.

Разглеждайки научната дейност на А. Милтенова, не трябва да пропускаме нейните занимания с приложението на компютърните технологии при описанието на средновековни славянски ръкописи. В тази област тя има също редица публикации, в които се анализират въпроси както от теоретичен, така и от практически характер, свързани преди всичко с една голяма и амбициозна задача – разработването на Репертоар на старобългарската литература и книжнина. Важен момент в това отношение представляват иницираните и ръководени от нея множество проекти, голяма част от които са в сътрудничество с водещи чуждестранни научни институции и библиотеки.

Трябва да се спомене и научноорганизаторската дейност на А. Милтенова като дългогодишен председател на Съвета за българистика при БАН и издаването на сп. Българистика, съставителството на Речника на чуждестранната българистика, както и създаването и редактирането на медиевистичния годишник Scripta&e-Scripta. Не бива да се пропуска нейната работа като научен ръководител на вече няколко докторанти, за които тя е полагала и полага големи грижи и не пести никакви усилия, за да подпомогне първите им стъпки в науката.

Като имам предвид научните приноси на доц. дфн Анисава Милтенова, значението на нейните трудове, нейните изследователски качества и научноорганизаторската ѝ дейност, смятам, че мога да препоръчам на уважаемото Научно жури тя да бъде избрана за професор по професионално направление 2.1. *Филология* в Института за литература при БАН.

10 януари 2012 г.

(Ана Стойкова)